

КАМЕН РИКЕВ

ДВУЕЗИЧНА АНТОЛОГИЯ НА ТЪРНОВСКАТА ПОЛОНИСТИКА

Любими полски автори и творби. Избрани студентски преводи. / Ulubieni polscy autorzy i dzieła. Wybrane tłumaczenia studenckie. Ред. М. Григорова, В. Мирославска, С. Дойчинова, М. Костова, С. Данкова. В. Търново: Фабер, 2014, 416 стр.

Сборникът, посветен на 40 годишнината на Лектората по полски език и култура и 20 годишнината на полонистиката във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, е поредното издание от серията, ознаменуваща шестдесет и пет годишното присъствие на Полския институт в София. Между кориците, проектирани от Лех Майевски, образцовото оформление на изданието подсилва естетическото удоволствие от запознаването с един проект, който изхожда преди всичко от дидактически съображения.

Обемната книга (416 страници във формат, подходящ едновременно и на учебник, и на представително антологийно издание) е плод на усилията на търновския екип от преподаватели и студенти по полонистика. Усещането за двойственост се затвърждава и от двуезичието: след корпуса от преводни текстове са поместени техните оригинали, снабдени с нужните библиографски посочки. В резултат българската славистика разполага с модерно и особено полезно издание, което можем да анализираме на няколко равнища.

На първо място, според предговора от името на редакторите, книгата събира „най-добрите плодове на студентския преводачески труд“ и е израз на убеждението, че те трябва да бъдат не само съхранени във времето, но и да достигнат до по-широк кръг читатели. В този смисъл имаме работа с „двойна“ антология – на отличени преводи на младите търновски полонисти, но и на важни по една или друга причина текстове, които не са получили популярност в България.

По отношение на качеството двадесет и петимата млади преводачи, представители на няколко поколения полонисти, отбелязват забележителни постижения. Естествено, представените фрагменти се отличават по стилистичната си зрелост и находчивост, най-вече с оглед на множеството реалии и наличните нееквивалентни понятия в двата езика. В същото време, както коректно се посочва и в предговора, това са „контролирани преводи“ – плод на жив, но и институционализиран контакт между студент и преподавател, в който преди да се окаже инструктор и редактор,

последният изпълнява ролята на вдъхновител, пръв читател, събеседник. Затова възприемам изданието като рядък плод на българската славистика, онагледяващо високо равнище на модерната комуникация между обучавани и обучаващи, благодарение на което крайният ефект е колкото академично представителен, толкова и прагматично продуктивен. Специално отбелязване заслужава професионализмът на редакторите Виргиния Мирославска, Станка Дойчинова, Мира Костова и Стелиана Данкова начело с Маргрета Григорова. Тяхното решение да не заглаждат без следа появяващите се тук-таме граповини в превода несъмнено изразява убеждението, че индивидуалният подход на младия филолог изисква преди всичко уважение и постепенно култивиране, а финалният продукт на преводаческото усилие не бива да бъде заложник на волята на авторитетния помощник.

Разнообразните преводни текстове не са подчинени на строга антологийна концепция, но имат приносна функция в днешния полско-български литературен диалог. От една страна, те предлагат качествено нови версии на стари, забравени или на практика недостъпни за родната публика произведения. От друга, селекцията въвежда знакови имена на полската литература след Втората световна война, чиято пълноценна рецепция у нас тепърва предстои. Самото структуриране на книгата извежда в хронологически ред кратки художествени произведения и фрагменти от Болеслав Прус до съвременните Влоджимеж Ковалевски, Катажина Грохола, Изабела Сова, Войчех Кучок, Олга Токарчук, Анджей Сташук. В този раздел обаче доминират творби, писани през втората половина на XX век, а редом с активните днес творци срещаме Бруно Шулиц, Тадеуш Боровски, Станислав Лем, Януш Зайдел, Збигнев Херберт, Славомир Мрожек, Лешек Колаковски.

Оценявайки антологията с очите на литературовед и преподавател, *Любими полски автори и творби* се оказва поредното красноречиво доказателство за съвременните читателски и възприемателски нагласи, както и за преводаческите предпочитания на младия филолог. Големият губещ в днешния литературен контекст е поезията – тенденция, тревожно актуална и в България, и в Полша. От личен опит нееднократно съм споделял, че причините за това не се крият в информационните технологии, безапелационния акцент върху прагматиката на езиковата комуникация и диктата на социалните мрежи в интернет. Според мен главната пречка, която убива реалния досег с поезията още преди той да е настъпил, извира от начина на преподаване на поетически текстове в прогимназиите и средните училища и най-вече от настоящия облик на държавните зрелостни изпити. Там поезията и естетическият аспект на творбата са превърнати във верни слугини на модерната схоластика, защото функцията им е сведена до онагледяване на фигури и тропи, заучавани със същата бързина, с която се забравят веднага след дипломирането. Резултатът е очевиден и непредотвратимо болезнен – неприязън към художественото слово по принцип, към неговите не само естетически, но и широки комуникативни възможности. Залиняващият усет към поетическото тепърва ще се усети в липсата на преводачи на качествени текстове. В този смисъл настоящата антология е и правилна крачка във върнатата посока – да се идентифицират и поощрят стойностните студенти с техните индивидуални вкусове, защото нивата на преводача е необикновено богата

и днес, а работниците се оказват застрашен вид. Думи на благодарност заслужава и Полският институт в София в лицето на неговия директор г-жа Агнешка Кошчушко заради готовността му винаги да подава ръка на проходащите таланти.

Липсата на поетически корпус в изданието в никакъв случай обаче не намеква за някакво недостойнство, доколкото е напълно обяснима и при това запълнена от други три важни раздела. Шест текста са обособени в цикъл под наслов Из света на полските легенди, представящ емблематични приказни сюжети. Дяволският отпечатък в Люблинския замък, варшавската русалка, легендата за спящите рицари отварят един често пренебрегван хоризонт на българските възприятия на полската култура. От друга страна, малкият блок Интервюта се фокусира върху класиците Чеслав Милош и Ришард Капушчински от ъгъла на авторската самооценка.

Последният раздел преводни текстове, озаглавен Слово за словото, включва девет критически и литературоведски фрагмента, обговарящи ключови произведения и проблеми на полската литература. Акцентът тук пада върху средновековния химн Богородица (три фрагмента от Роман Мазуркевич) и Мицкевичевата Задушница (Станислав Пигон, Зофия Стефановска, Виктор Вейнтрауб, Юлиан Кшижановски и Жан-Шарл Жил-Мезани), за да завърши антологията с жест към модерността – кратък фрагмент от прословутата Легенда на Млада Полша на Станислав Бжозовски. По този начин интервютата и критическите фрагменти, макар и скромни по обем и тематичен обхват, препотвърждават представата за многопластово присъствие на полската литература у нас, както и нужността на интелектуалния обмен между двете култури, чието начало се полага именно в университетските аудитории.

В цялостен план книгата *Любими полски автори и творби* извежда значимостта на преводаческия акт като следствие от филологически компетенции, но и личен естетически усет, от собствен труд, но и общуване с опитни колеги – и най-вече като обещание, че качествените прояви на полската мисъл у нас няма да секнат в близкото бъдеще.